

LAReS

*Lowlands
Archaeological
Research
Service*

Verkaveling aan de Pellaarstraat te Gierle.
Archeologienota

E.N.A. Heirbaut
M.J. Nicasie

Colofon

Titel: Verkaveling aan de Pellaarstraat te Gierle. Archeologienota.

Auteur: Elly N.A. Heirbaut & Martijn J. Nicasie

Grafische illustraties/GIS: Elly N.A. Heirbaut

Rapportnummer: LAReS-rapport 30

Opdrachtgever: Erfgenamen M. Bockx

Projectleider/erkend archeoloog: Elly N.A. Heirbaut

Uitvoerder: LAReS, Lowlands Archaeological Research Service

Vestiging: Rozenlaan 15, 2980 Halle-Zoersel

Publicatiedatum: 8 mei 2017

Publicatieplaats: Halle-Zoersel

Illustratieverantwoording voorblad: Uitsnede uit de Ferrariskaart.

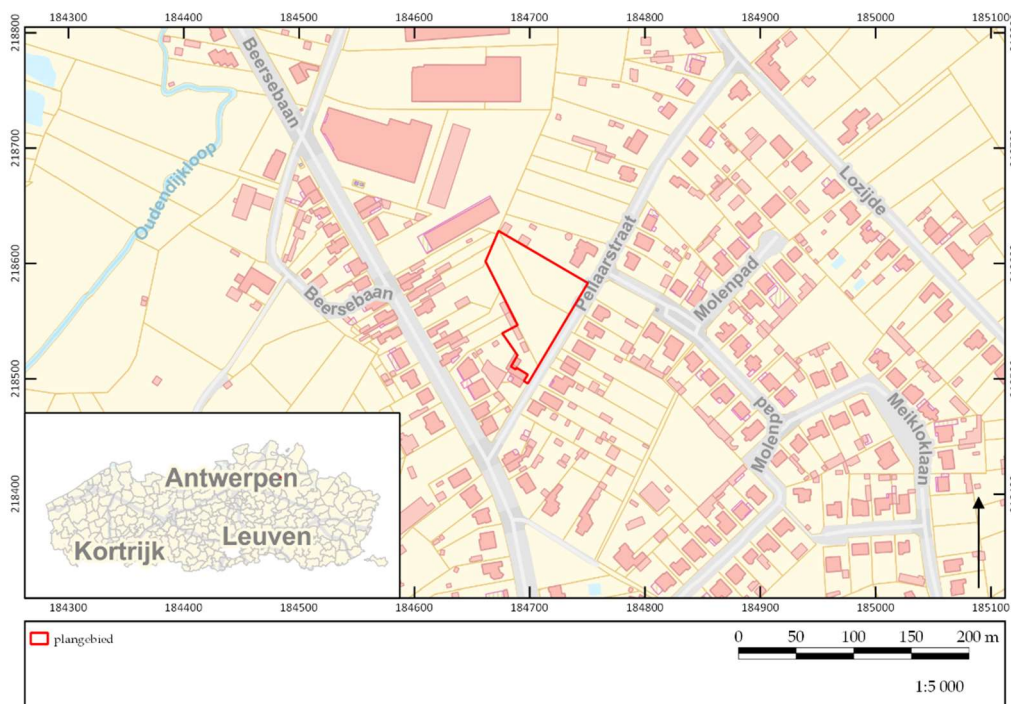
Deel I. Resultaten van het vooronderzoek: Pellaarstraat, 2275 Lille.

Inhoudsopgave

1 INLEIDING	5
1.1 RANDVOORWAARDEN	6
1.2 TECHNISCHE FICHE/ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	7
2 VRAAGSTELLINGEN	8
3 METHODIEK VAN HET ONDERZOEK	9
3.1 ONDERZOEKSMETHODIEK	9
3.2 RAPPORTAGE EN AFBEELDINGEN	10
4 BESCHRIJVING VAN DE GEPLANE WERKZAAMHEDEN	11
4.1 BESTAANDE TOESTAND	11
4.2 NIEUWE TOESTAND	11
5 ARCHEOLOGISCH BUREAUONDERZOEK	14
5.1 ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS	14
5.2 HISTORISCH KADER	14
5.3 CARTOGRAFISCHE BRONNEN	17
5.4 LUCHTFOTOGRAFIE	20
5.5 GEO(MORFO)LOGIE EN BODEM	23
5.5.1 DIGITAAL HOOGTEMODEL VLAANDEREN II	23
5.5.2 TERTIAIR GEOLOGISCHE KAART	24
5.5.3 QUARTAIR GEOLOGISCHE KAART	24
5.5.4 BODEMTYPE	25
5.5.5 BODEMBEDEKKINGSKAART EN POTENTIËLE BODEMEROSIE	25
5.6 ARCHEOLOGISCHE BRONNEN	27
6 SYNTHESE	29
6.1 SYNTHESE VOOR GESPECIALISEERD PUBLIEK	29
6.1.1 ANALYSE EN CONCLUSIE	29
6.1.2 IMPACT VAN DE GEPLANE WERKEN	30
6.1.3 AANBEVELING EN KENNISVERMEERDERINGSPOTENTIEEL	30
6.2 SYNTHESE VOOR NIET-GESPECIALISEERD PUBLIEK	31
LITERATUUR	32
GERAADPLEEGDE WEBSITES	32

1 Inleiding

Het plangebied is gelegen dicht ten noorden van de dorpskern van Gierle in de gemeente Lille. Het betreft een drietal kadastrale percelen, waarvan er een (19V, met huisnummer 3) is bebouwd met een woonhuis en enkele bijgebouwen, en twee (20B en 20C) bestaan uit bos. Aan de Pellaarstraat, een gemeenteweg met betonverharding, ligt zowel aan de linker- als de rechterzijde als aan de overzijde van het plangebied bebouwing grotendeels bestaande uit open of halfopen eengezinswoningen. Aan de achterzijde grenst het plangebied aan een KMO-zone.

Figuur 1. Kadasterkaart met aanduiding onderzoeksgebied.

©GEOPUNT/EH

Het doel van het onderzoek is het verkrijgen van een bekrachtigde archeologienota naar aanleiding van een verkavelingsvergunning. Het onderzoek (projectcode 2017D421) werd uitgevoerd door een erkend archeoloog, conform de Code van Goede Praktijk. Onderhavige archeologienota bestaat uit twee delen: een verslag van de resultaten van het vooronderzoek (deel I) en het daaruit voortvloeiende programma van maatregelen (deel II).

Het onderzoek omvat in de eerste plaats een bureauonderzoek. Hierbij wordt nagegaan welke mogelijke archeologische en cultuurhistorische waarden zich binnen het projectgebied bevinden. Op basis van de resultaten van dit bureauonderzoek wordt geëvalueerd in hoeverre er voldoende informatie voorhanden is om tot bovengenoemde doelstelling te bekomen, of dat er bijkomend vooronderzoek in een andere vorm (al dan niet met bodemingreep) noodzakelijk is.

Het verslag van de resultaten van het vooronderzoek omvat naast deze inleiding nog vijf hoofdstukken. In hoofdstuk 2 worden de vraagstellingen die voor dit onderzoek relevant zijn, opgesomd. Deze vraagstellingen zullen in hoofdstuk 6 beantwoord worden, in zoverre als mogelijk op basis van de resultaten van het vooronderzoek. De

gehanteerde werkwijze en onderzoeksstrategie worden in hoofdstuk 3 beschreven. Hier wordt ook de gemaakte selectie inzake bronnen verantwoord (cf. de Code van Goede Praktijk, par. 12.5.2.1). De geplande werkzaamheden worden in hoofdstuk 4 beschreven. Hierbij is van groot belang dat duidelijk wordt in hoeverre de werken impact zullen hebben op het (eventueel aanwezige) bodemarchief. Hoofdstuk 5 vormt de weerslag van de resultaten van het bureauonderzoek (*assessment*), gebaseerd op een exhaustieve studie van het beschikbare kaartmateriaal, de historische en archeologische bronnen. In dit hoofdstuk wordt geëvalueerd wat de archeologische potentie van het plangebied is. In hoofdstuk 6 wordt een synthese gevormd op basis van het *assessment*, waarin de onderzoeksvragen beantwoord worden, en wordt ook geïnformeerd over de eventuele kennisvermeerdering die het plangebied kan opleveren. Verder wordt nagegaan in hoeverre de eventuele archeologische en cultuurhistorische waarden aangetast kunnen/zullen worden door de geplande werkzaamheden. Het eerste deel wordt afgesloten met de bibliografie en bijlagen. Het tweede deel omvat een gemotiveerd advies omtrent het vervolgtraject (programma van maatregelen).

1.1 Randvoorwaarden

Het plangebied is thans voor het overgrote deel bebost. Het rooien van de bebossing is afhankelijk van het verkrijgen van de verkavelingsvergunning. Daarom is het voorafgaand aan het indienen van de vergunningaanvraag niet mogelijk op het terrein archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem te verrichten.

1.2 Technische fiche/administratieve gegevens

Naam site	Pellaarstraat
Ligging	2275 Lille (Gierle), Pellaarstraat, tussen huisnrs. 3-11.
Kadastrale gegevens	LILLE4, 3 ^e AFD, GIERLE, sectie C, 0019/00V000, 0020/00B000, 0020/00C000
Bounding Box	X Y
	184262,274 218804,983
	185112,274 218804,983
	184262,274 218309,983
	185112,274 218309,983
Onderzoek	Archeologisch en geschiedkundig bureauonderzoek
Projectcode	2017D421
Opdrachtgever	Erfgenamen M. Bockx
Contactpersoon opdrachtgever	J. De Cuyper
Uitvoerders/actoren	Elly N.A. Heirbaut, LAReS M.J. Nicasie, LAReS
Erkend archeoloog	Elly N.A. Heirbaut: OE/ERK/Archeoloog/2016/00162
Nummer wettelijk depot	Niet van toepassing
Termijn	24 april – 8 mei 2017
Geplande ingreep	verkaveling
Totaal oppervlakte plangebied	ca. 5.575 m ²
Geldende wetgeving en voorwaarden	Het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014. De nota werd opgesteld overeenkomstig de Code van Goede Praktijk. De totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft, bedraagt 3000 m ² of meer, zoals bepaald in artikel 5.4.2 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013.
Randvoorwaarden	Het plangebied is niet toegankelijk voor archeologisch vooronderzoek door de dichte begroeiing met bomen en struikgewas over het overgrote deel van het plangebied.
Doelstelling	Het doel van deze archeologienota is om via de tot op heden beschikbare bronnen (bureauonderzoek) na te gaan wat het archeologische potentieel van het projectgebied is, wat de mogelijke bedreigingen zijn voor het eventueel aanwezige bodemarchief, en hoe hiermee dient omgegaan te worden.
Thesaurus	Archeologienota, bureauonderzoek, archeologisch vooronderzoek in uitgesteld traject

2 Vraagstellingen

In het kader van dit bureauonderzoek zijn van tevoren enkele vragen geformuleerd waarop het onderzoek antwoord tracht te vinden.

1. Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische en cultuurhistorische potentieel van het terrein?
2. Welke archeologische sites zijn bekend in of nabij het projectgebied?
3. Wat is de landschapshistoriek/evolutie in gebruik van het terrein?
4. Wat is de impact van de geplande werken?
5. Levert het huidige bronnenmateriaal voldoende informatie op of is er aanvullend vooronderzoek (al dan niet met ingreep in de bodem) nodig? In het laatste geval: welke methode levert het meeste informatie op? Welke onderzoeksstrategie moet toegepast worden in het uitgesteld traject?

3 Methodiek van het onderzoek

3.1 Onderzoeksmethodiek

Om na te gaan of er archeologische en cultuurhistorische waarden in het plangebied aanwezig zijn en om een antwoord te kunnen geven op de in hoofdstuk 2 geformuleerde vraagstellingen, is een bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij zijn verschillende soorten bronnen geraadpleegd, die in hoofdstuk 5 besproken zullen worden (*assessment*). De meeste bronnen zijn online beschikbaar gesteld door de Vlaamse Overheid.

Om de landschapshistoriek van het projectgebied te onderzoeken zijn de bodemkaart, bodemgebruikskaart, erosiegevoeligheidskaart, tertiair geologische kaart en quartair geologische kaart geraadpleegd. Deze zijn online te raadplegen in de databases van Geopunt Vlaanderen (www.geopunt.be) en in de Databank Ondergrond Vlaanderen (www.dov.vlaanderen.be).

Om een beeld te krijgen van de historische ontwikkeling van het plangebied zijn de beschikbare historische en topografische kaarten geraadpleegd. De georeferende historische kaarten, dit zijn de kaart van Fricx (1712), de kaart van de Ferraris (1771-1778), de Atlas der Buurtwegen (1841), en de kaart van Vandermaelen (1846-1854) kunnen geraadpleegd worden op het online Geoportaal Onroerend Erfgoed (www.geo.onroenderfgoed.be). De kaart van Popp (1842-1879) is voor het plangebied niet beschikbaar. Verder zijn ook de huidige topografische kaarten bestudeerd; de kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw (1950-1970) is voor het plangebied echter evenmin beschikbaar. Op dezelfde website zijn ook verschillende 20^e- en 21^e-eeuwse luchtfoto's te raadplegen. Voor de historische bronnen is gebruik gemaakt van de inventaris onroerend erfgoed en van schriftelijke bronnen, waaronder de publicaties van de Heemkundige Kring Norbert de Vrijter. De combinatie van historische bronnen, historische kaarten, topografische kaarten en luchtfoto's zorgt ervoor dat de ontwikkeling van het projectgebied en de ruimere omgeving vanaf de 18^e eeuw tot het heden goed in beeld gebracht kan worden.

Om ook zicht te krijgen op de perioden vóór de 18^e eeuw is onderzocht of er zich in en/of nabij het plangebied archeologische resten in de ondergrond bevinden of reeds zijn onderzocht. Om dit te kunnen bepalen, zijn voornamelijk de online beschikbare gegevens geanalyseerd. Hierbij is in eerste instantie de database van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI; www.cai.onroenderfgoed.be) bevraagd. Hierbij moet opgemerkt worden dat de CAI niet volledig is en geen garantie biedt op de aanwezigheid of afwezigheid van een eventuele archeologische site. Ook is www.inventaris.onroenderfgoed.be geraadpleegd voor het plangebied en de ruimere omgeving.

Naast het onderzoek naar de historische ontwikkeling van het gebied en de reeds gekarteerde archeologische vindplaatsen, dienen ook de geplande werkzaamheden en de (eventueel) hierbij horende verstoringen in kaart gebracht te worden. De beschrijvingen gebeuren op basis van de plannen en schetsen die de opdrachtgever ter beschikking heeft gesteld (hoofdstuk 4).

Op basis van alle beschikbare gegevens is tenslotte een conclusie getrokken omtrent de kans op de aanwezigheid van archeologisch erfgoed met een groot potentieel tot kennisvermeerdering, en de eventuele intactheid van een al dan niet aanwezige archeologische site (hoofdstuk 6). Hieruit vloeit een advies omtrent eventuele vervolgstappen die genomen moeten worden.

3.2 Rapportage en afbeeldingen

De indeling in hoofdstukken is reeds eerder beschreven. Wat betreft de afbeeldingen die in deze archeologienota zijn opgenomen, geldt dat zij alle zijn afgebeeld op klein formaat omwille van de opmaak van de tekst.

De kaarten die gemaakt zijn op basis van de beschikbare bodemkaarten, luchtfoto's en CAI zijn zoveel mogelijk op eenzelfde schaal vervaardigd (zie ook figurenlijst). Omwille van de duidelijkheid (vb. situeren van het plangebied ten opzichte van de omringende omgeving) kan hiervan afgeweken zijn. Historische kaarten zijn op een andere schaal gemaakt om zo ook zicht te geven op een groter gebied, of juist in te zoomen op details.

De in deze archeologienota opgenomen bouwplannen zijn afgebeeld met toezegging van de opdrachtgever.

4 Beschrijving van de geplande werkzaamheden

4.1 Bestaande toestand

De verkaveling betreft enkele kadastrale percelen. Op een deel van een der percelen staan thans enkele bijgebouwen waaronder een garage, enkele tuinschuren en een serre die bij de halfopen woning (Pellaarstraat 3, aangebouwd aan Pellaarstraat 1) horen; deze woning staat echter op een ander kadastraal perceel en is geen onderdeel van de verkavelingsvergunningsaanvraag. Het perceel met de bijgebouwen is grotendeels voorzien van een verharding. De beide andere percelen zijn geheel bebost.

Figuur 2. Zicht op enkele bijgebouwen langs de perceelscheiding met de beboste percelen.
©KOEN WOUTERS

Figuur 3. Zicht op de beboste percelen. ©KOEN WOUTERS

Het plangebied wordt aan de (zuid)westzijde begrensd en deels doorsneden door een smalle voetweg met een breedte van 1 m, voetweg nr. 49. Deze voetweg vormt nu de grens tussen de percelen 19V en 20C. Het plangebied grenst aan de achterzijde aan KMO-gebied. Het achterste gedeelte van het plangebied maakt daarvan nog deel uit en wordt niet ontwikkeld.

4.2 Nieuwe toestand

Het perceel 19V wordt verkleind tot een rechthoek, waarop de halfopen woning met huisnummer 3 zal blijven staan (deze staat zoals gezegd ook op een perceel dat buiten de verkaveling wordt gehouden). De nieuwe perceelsgrens loopt juist ten noorden van de bestaande garage. Het overige gedeelte van het perceel 19V wordt gevoegd bij de

percelen 20B en 20C. Alle bebouwing binnen de grenzen van het plangebied zullen worden verwijderd. Vanuit de overzichtsfoto's kan al afgeleid worden dat deze bebouwing geen ingrijpende bodemversturende impact heeft gehad: het gaat om een prieel en een kleine schuur die niet gefundeerd is. Ook voor het aanleggen van de verhardingen zal de bodem niet diepgaand zijn afgegraven, eerder kan gedacht worden aan een verstoring van de bovenste 10 tot 15 cm.

Het zo ontstane terrein zal worden verdeeld in 9 loten. Acht daarvan, met oppervlaktes van respectievelijk ongeveer 281, 410, 352, 498, en viermaal 517 m², zijn bestemd voor de bouw van gekoppelde (halfopen) woningen. Het negende lot, aan de noordwestelijke achterzijde van het plangebied gelegen en met een oppervlak van 1674 m², ligt in KMO-gebied en wordt niet ontwikkeld.

De smalle voetweg nr. 49, die nu nog recht langs de zuidwestelijke perceelsgrens van 20B loopt, en de scheiding daarvan vormt met perceel 19V, vormt ook onderdeel van de verkavelingsaanvraag. Specifiek zal het laatste gedeelte van deze voetweg, dat uitkomt op de Pellaarstraat, iets verlegd worden zodat hij de grens zal gaan vormen tussen twee loten. Hierdoor zal hij een knik gaan maken van ongeveer 30 graden en zo loodrecht aansluiten op de Pellaarstraat.

Wat de loten betreft is een zone met een diepte van ongeveer 50 m vanaf de straatzijde bestemd voor de bouw van de woningen en de bijbehorende tuinen; het achterste deel daarvan is bestemd als zone voor bijgebouwen met een maximale omvang van 12m². Een zone van 6 m diep langs de straatzijde blijft een bouwvrije voortuinstrook.

Figuur 4. Verkavelingsplan. ©KOEN WOUTERS

5 Archeologisch bureauonderzoek

In dit hoofdstuk wordt verslag uitgebracht van het bureauonderzoek naar de archeologische en historische kennis over het plangebied (*assessment-rapport*). De hierbij gehanteerde methoden, technieken en criteria zijn beschreven in hoofdstuk 3.

5.1 Archeologische voorkennis

Er is nog geen archeologisch onderzoek in welke vorm dan ook uitgevoerd binnen de grenzen van het plangebied. Deze bureaustudie is met andere woorden het eerste onderzoek dat voor deze locatie wordt uitgevoerd. Ook buiten de grenzen van het plangebied zijn in de directe omgeving nog geen archeologische onderzoeken uitgevoerd. De archeologische waarden in de omgeving worden beschreven in paragraaf 5.6.

5.2 Historisch kader

Gierle¹ is een van de vier deelgemeenten van de gemeente Lille, gelegen in de Antwerpse Kempen. De vele archeologische vindplaatsen in de Kempen tonen bewoning van het gebied aan vanaf de vroege prehistorie. In de omgeving van Gierle werden vooral ten noorden van het dorp in Beerse, Oud-Turnhout en Vosselaar al sporen gevonden uit de steen-en metaaltijden en uit de Romeinse tijd.² Gierle zelf is in archeologisch opzicht echter nog grotendeels onbekend gebied, hoewel enkele verspreide vondsten wijzen op bewoning in de prehistorie en de Romeinse tijd.³ De naam Gierle is waarschijnlijk afgeleid van de Germaanse woorden *gira*, moeras, en *lo*, bosje op hoge zandgrond.⁴

In 57 voor Chr. kwamen de Romeinen in de regio aan. In de komende vijf eeuwen zou deze deel blijven uitmaken van het Romeinse Rijk. Het gebied, bekend als Taxandria, was onderdeel van de provincie Germania Inferior, vervolgens Germania Secunda. Na de aftocht van de Romeinen viel het gebied onder de heerschappij der Franken, die zich er rond het midden van de 4^e eeuw als Romeinse *foederati* hadden gevestigd. Het maakte deel uit van het Frankische kerngebied, van waaruit Clovis de verschillende Frankische deelstaten wist te verenigen. Na zijn dood in 511 werd zijn rijk echter conform het Salische erfrecht onder zijn zoons verdeeld, en de Kempen werden deel van Austrasië. Schriftelijke bronnen uit deze periode zijn schaars en Gierle wordt er niet in vermeld.

Gierle was vervolgens deel van het Karolingische rijk, en na de dood van Karel de Grote kwam het onder het rijk van zijn zoon, Lotharius. Dit Francia Media heeft slechts kort bestaan, en vanaf 855 werd het noordelijke deel, waarin ook Gierle lag, het koninkrijk Lotharingen. In de 10^e eeuw ging dit over in een gelijknamig hertogdom onder het Duitse Rijk. De steeds verdere versnippering leidde ertoe dat tegen het einde van de 10^e eeuw de regio opgenomen was in het hertogdom Neder-Lotharingen. De

¹ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: *Gierle, Inventaris Onroerend*

Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/121673> (geraadpleegd op 27 april 2017).

² Zie voor een recent overzicht van de archeologie in de Antwerpse Kempen met name Delaruelle 2016.

³ Janssens 1984, 2.

⁴ Van den Branden 1993, 102-104.

hertogelijke titel werd een belangrijke twistappel in de strijd tussen de graven van Brabant en Limburg. In deze periode was Gierle onderdeel van de mark Antwerpen. In 1106 werd dit markgraafschap definitief ingelijfd bij het hertogdom Brabant. Gierle wordt voor het eerst vermeld in 1259; tot in de eerste helft van de 14^e eeuw was het rechtstreeks hertogelijk bezit.⁵ In 1332 of 1333 verkocht hertog Jan III van Brabant de gebruiksrechten van de *vroente*, de gemene gronden, aan de dorpingen.⁶ Toen in 1347 de dochter van Jan III, Maria, met Reinoud van Gelre trouwde was er niet voldoende geld beschikbaar om haar bruidsschat volledig te betalen. Ter compensatie kreeg het jonge paar het Land van Turnhout in pand, waaronder Gierle ressorteerde. In 1356 werd het pand een erfelijk leen, dat bij de dood van Maria in 1399 terugviel aan de hertog van Brabant.

In fiscaal-administratief opzicht was Gierle onderdeel van het Kwartier van Turnhout, een van de zeven (of acht) kwartieren van de mark Antwerpen. Naast de stad en de vrijheid van Turnhout, Lille, Wechelderzande, Gierle, Vlimmeren, Beerse, Vosselaar, Poppel, Weelde, Arendonk, Oud-Turnhout, Baarle-Hertog, Ravels en Merksplas, die samen het Land van Turnhout vormden, omvatte het Kwartier ook Stabroek, Oud en Nieuw Oorderen, Wilmarsdonk, Rumst en Boom.⁷

Gierle was in veel opzichten gedurende lange tijd een typisch Kempisch dorp gelegen tussen de uitgestrekte heidevelden. Ten noorden lag en ligt echter het grote domaniale Grotenhoutbosch, eertijds jachtgebied van de hertogen van Brabant en van belang voor de houtproductie.⁸

Sedert 1404 was er een schepenenbank te Lille; in 1443 stelde Filips de Goede echter een eigen schepenenbank in te Gierle, met zeven schepenen.⁹ De schepenenbank in Gierle volgde de hoofdschepenenbank te Zandhoven.

In 1499 liet Filips de Schone te Gierle een banmolen oprichten, ter plaatse van de huidige molen In Stormen Sterk. Tot die tijd maalden de Gierlenaren aan de banmolen te Lille.¹⁰

Het feit dat Gierle onderdeel was van het hertogdom Brabant betekende echter ook onvermijdelijk dat het werd betrokken in de twisten tussen Brabant en zijn burens. In de strijd om de opvolging van Jan III leden de Brabanders in 1371 een nederlaag in de slag bij Bäsweiler, nabij Aken. In de nasleep ervan werd Brabant een bijzondere belasting opgelegd van ruim 940.000 *moutons d'or*, gouden lammeren (een gangbare munteenheid in deze periode). Daartoe werd het gehele graafschap geïnventariseerd, en werden alle personen geteld die gedurende drie jaar een belasting van minstens één

⁵ En wel door de vermelding van Gilbertus de Ghirle in een oorkonde, Van den Branden 1993, 102

⁶ Papen 2003, 3.

⁷ Van den Branden 1989, 58.

⁸ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: *Grotenhoutbos - Gierlebos, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/135011> (geraadpleegd op 27 april 2017).

⁹ Van den Brande 1989, 58.

¹⁰ Peeters 1984; <http://www.molenechos.org/molen.php?AdvSearch=45>, geraadpleegd op 28 april 2017.

mouton konden opbrengen. Blijkens deze stukken telde Gierle in 1374 133 personen die een dergelijk bedrag konden opbrengen.¹¹

Via de Bourgondische hertogen werd het Land van Turnhout uiteindelijk onderdeel van de Spaanse Nederlanden. Onder koning Filips II, die voortdurende in financiële nood verkeerde door zijn kostbare oorlogen, werden grote delen van het Land van Turnhout verpand om de staatskas te vullen. Na het Twaalfjarig Bestand werd het Land van Turnhout herenigd onder Filips-Willem van Oranje. Na zijn overlijden viel de volledige heerlijkheid terug aan de Kroon, waarna o.a. Gierle door Filips IV aan Jan de Proost werd verpand. Na de Vrede van Munster (1648) werd het Land van Turnhout aan de Oranje-Nassaus teruggeschonken. Gierle had de troebelen van de opstand tegens Spanje daarbij niet ongeschonden doorstaan; in 1644 werd de staat opgemaakt van de huizen die sinds 1577 verwoest waren. Daarbij werden alleen in de buurtschap Loyzyde al negen verwoeste woningen opgetekend.¹²

Na een twist met Pruisen werd het Land van Turnhout een bezit van de Pruisische koningen, totdat keizerin Maria-Theresia het als hertogin van Brabant terugkocht. Uiteindelijk werd het tot aan het eind van het Ancien Regime eigendom van de graven de Pestre de Seneffe.¹³

Na de Franse Revolutie en de inlijving van België bij Frankrijk werden alle feodale heerlijkheden afgeschaft. Gierle werd een eigen gemeente als onderdeel van het Departement der beide Neten. Gedurende de Boerenkrijg trokken in oktober 1798 de Franse troepen die vanuit Nederland richting Herentals werden gezonden door Gierle. Inmiddels waren de Kempen nog immer een tamelijk achtergebleven gebied. Na de Franse tijd en het mislukte experiment van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden kwam daarin in de loop van de 19^e eeuw geleidelijk verandering. Hoewel de Kempen met de aanleg van kanalen (het Schelde-Maaskanaal, 1844), wegen (1839-1846) en spoorlijnen (Antwerpen-Gladbach, 1875-78) beter ontsloten werden bleef het toch eerst en vooral een landbouwgebied.

De beide Wereldoorlogen lieten Gierle in materieel opzicht tamelijk ongeschonden. Na de Tweede Wereldoorlog ontwikkelde het zich tot een welvarende residentiële gemeente. Sinds 1977 vormt Gierle, net als Wechelderzande en Poederlee, een deelgemeente van Lille.

Aan het begin van de 17^e eeuw telde Gierle ongeveer 450 inwoners. Dit aantal groeide geleidelijk via een 900 aan het einde van de 18^e eeuw en een 1200 rond 1900.¹⁴ De gemeente Lille telt thans ongeveer 16.000 inwoners, waarvan ongeveer een kwart in Gierle.

¹¹ Cuvelier 1912, 10. Ter vergelijking: de steden Herentals en Lier telden er elk ongeveer 1000. Het totaal voor het hertogdom was ruim 90.000.

¹² Van Olmen 1983, 36.

¹³ Papen 2003, 4

¹⁴ Van Olmen 1983, 27.

5.3 Cartografische bronnen

Voor dit gedeelte van het onderzoek zijn de kaarten van Frickx, van de graaf De Ferraris, de Atlas der Buurtwegen, en de Vandermaelenkaart gebruikt. De kaart van Popp is voor dit plangebied niet beschikbaar. Dat laatste geldt ook voor de topografische kaarten van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw.¹⁵

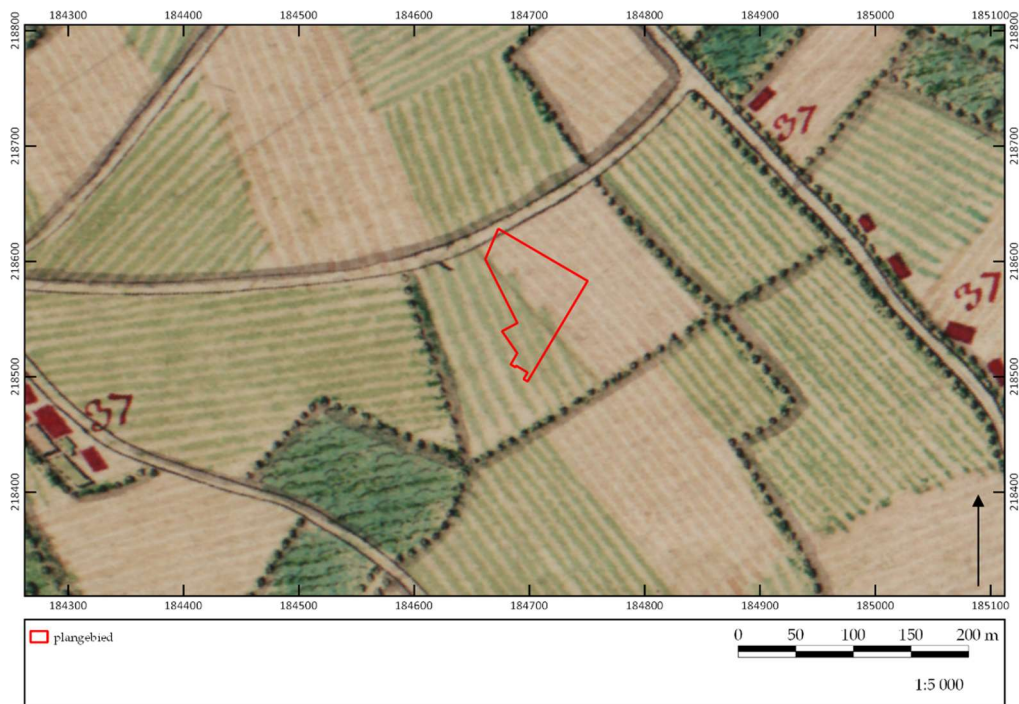

Figuur 5. Uitsnede uit de Frickxkaart (1744) met aanduiding van het plangebied.
©GEOPUNT/EH

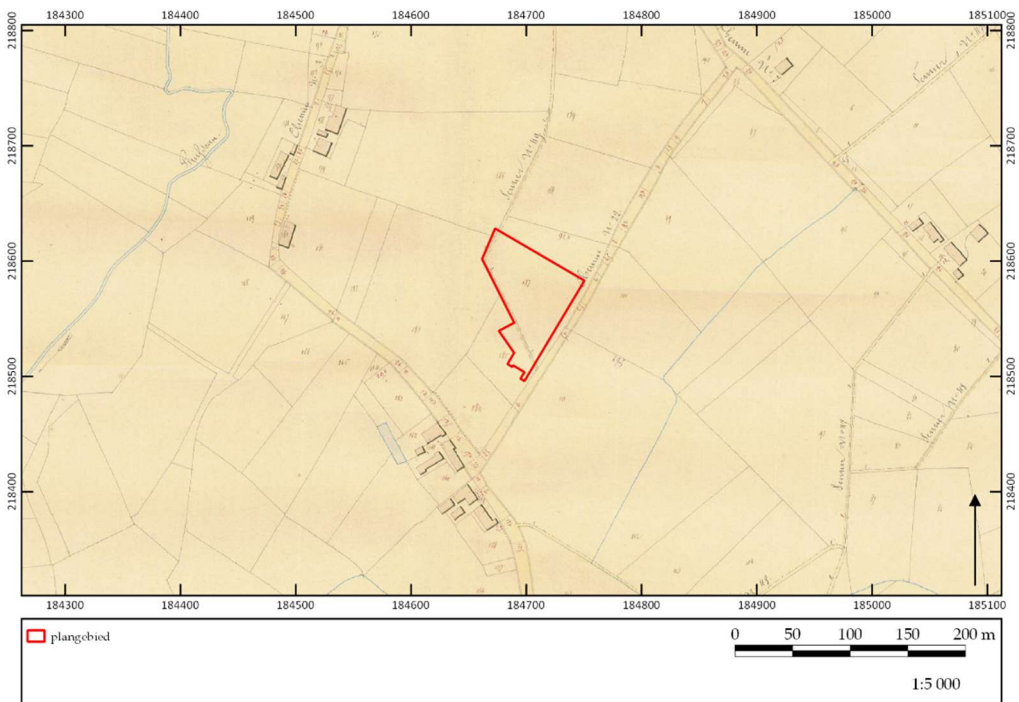
De kaart van Frickx (fig. 5) is de oudst beschikbare kaart, maar deze is weinig gedetailleerd en kan vanwege de beperkte nauwkeurigheid niet goed gegeorefereerd worden. Op de afbeelding is te zien dat het plangebied zodoende ten oosten van de dorpskern van Gierle terecht is gekomen. De werkelijke plaats zal verder naar het noordwesten zijn, ten noorden van de dorpskom van Gierle en vlak ten noordoosten van de op de kaart afgebeelde molen In Stormen Sterk. Duidelijk lijkt in ieder geval dat volgens deze kaart het plangebied in de eerste helft van de 18^e eeuw nog leeg was.

Op de Ferrariskaart (1771-1778) (fig. 6) wordt dat beeld grotendeels bevestigd. Het plangebied is in gebruik als landbouwgrond. Er is geen bebouwing op aanwezig; de dichtstbijzijnde gebouwen bevinden zich op enige afstand ten oosten van het plangebied, aan de Lozijde, en ten westen aan waar nu ongeveer de Beersebaan loopt. Ten noorden van het plangebied loopt een oost-westelijke verbindingsweg, die nog net het uiterste noordelijke hoekje lijkt te doorsnijden; aangezien ook de Ferrariskaart naar hedendaagse maatstaven niet volledig nauwkeurig is kan daarover echter geen zekerheid worden verkregen.

¹⁵ Alle gebruikte kaarten en luchtfoto's kunnen online geraadpleegd worden op <http://www.geopunt.be>. Dit zal niet elke keer herhaald worden bij de desbetreffende kaartbeschrijving.

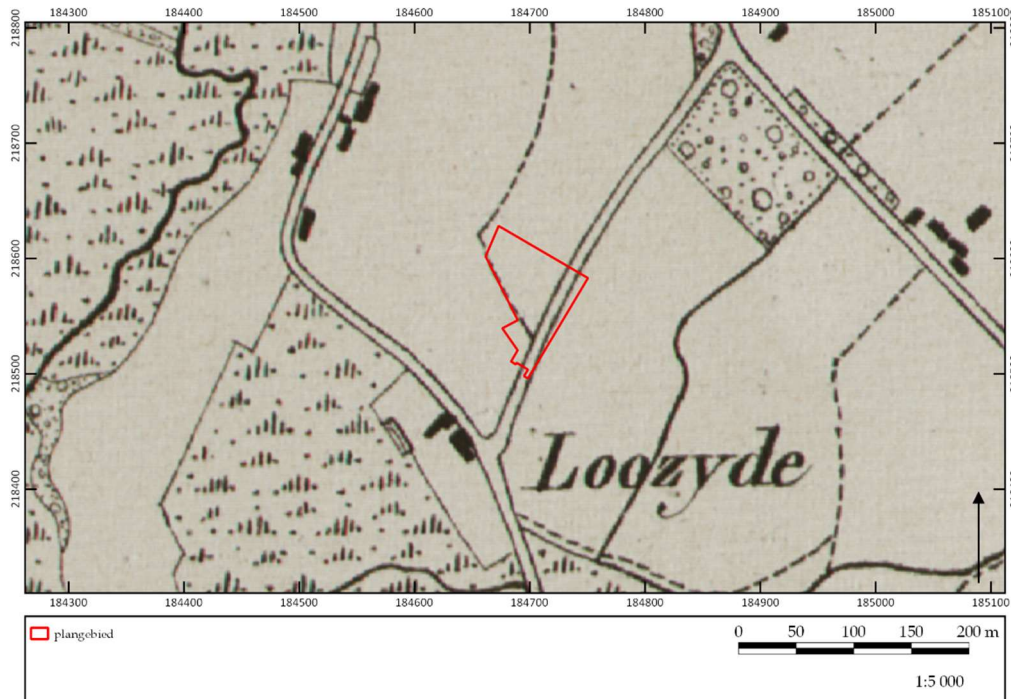
Figuur 6. Uitsnede uit de Ferrariskaart (1771-1778) met aanduiding van het plangebied.
©GEOPUNT/EH

Figuur 7. Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (1841) met aanduiding van het plangebied.
©GEOPUNT/EH

Ongeveer driekwart eeuw later worden de kaarten van de Atlas der Buurtwegen (1841) gemaakt (fig. 7). Daarop laat de situatie zoals deze heden ten dage nog is zich al zien. Tussen de Lozijde en de Beersebaan loopt inmiddels de Pellaarstraat, hier aangeduid als Chemin no. 22. De voetweg nr. 49 is ook duidelijk waarneembaar. De

dichtstbijzijnde bebouwing is nog altijd aan de Lozijde en aan de Beersebaan, op enige afstand van het plangebied. Evenwijdig aan de Pellaarstraat zien we nu voor het eerst een kleine waterloop op een 100 meter ten (zuid)oosten van het plangebied. In 1820 telde de buurtschap Lozijde 66 bewoners.¹⁶

Figuur 8. Uitsnede uit de Vandermaelenkaart (1846-1854) met aanduiding van het plangebied.
©GEOPUNT/EH

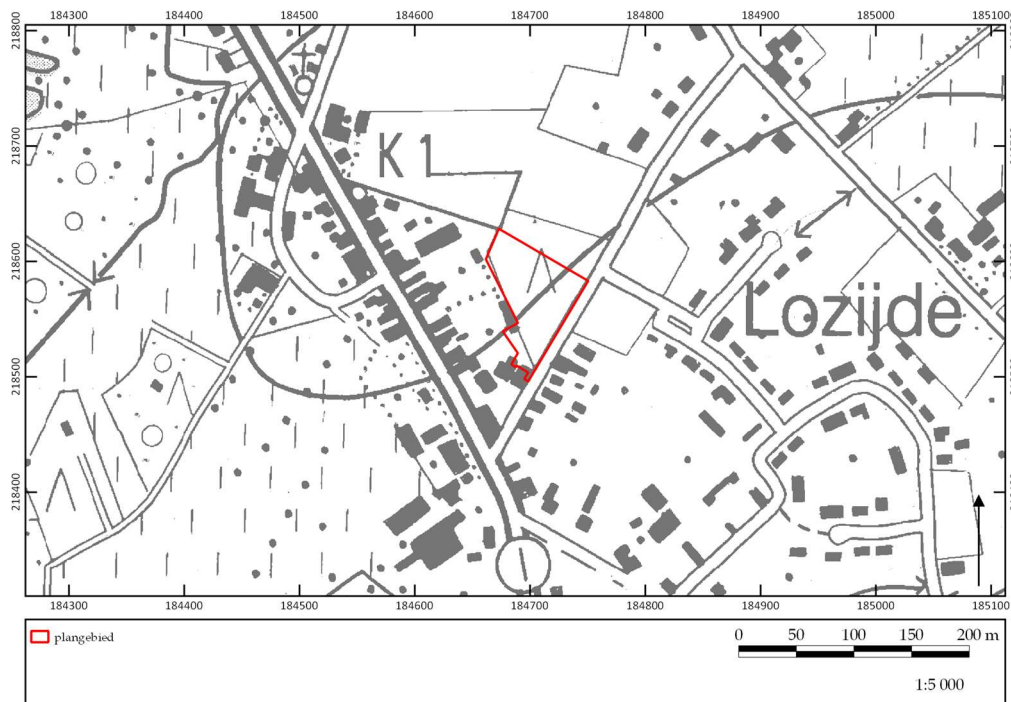
De Vandermaelenkaart (1846-1854) (fig. 8) geeft dezelfde situatie weer als de Atlas de Buurtwegen. Het plangebied is leeg, en ligt aan de Pellaarstraat en wordt doorsneden door een kleine voetweg. Op de Vandermaelenkaart vinden we nu ook de aanduiding van de buurtschap Loosijde.

Om de ontwikkeling van het gebied in de periode na de 19^e eeuw te kunnen volgen, en gezien het feit dat de kaart van het Ministerie van Wederopbouw voor dit gebied niet beschikbaar is, zijn ook de topografische kaarten van 1885, 1928 en 1961 nog bestudeerd.¹⁷ Op deze kaarten is goed te zien dat de situatie in de tweede helft van de 19^e en de eerste helft van de 20^e eeuw feitelijk onveranderd bleef; pas op de kaart uit 1961 is te zien dat de bebouwing aan de Pellaarstraat vanaf de Beersebaan geleidelijk in omvang is toegenomen.

Afsluitend is de topografische kaart NGI 1:10.000 nog bekeken (fig. 9). Hierop is de huidige situatie zichtbaar, waarbij het gehele gebied is bebouwd met woningen, maar toch een zekere landelijke uitstraling heeft behouden. De kleine beek ten (zuid)oosten van het plangebied is niet meer zichtbaar.

¹⁶ Van Olmen 1983, 28.

¹⁷ www.cartesius.be, hier niet afgebeeld o.w.v. de niet-gewijzigde situatie.

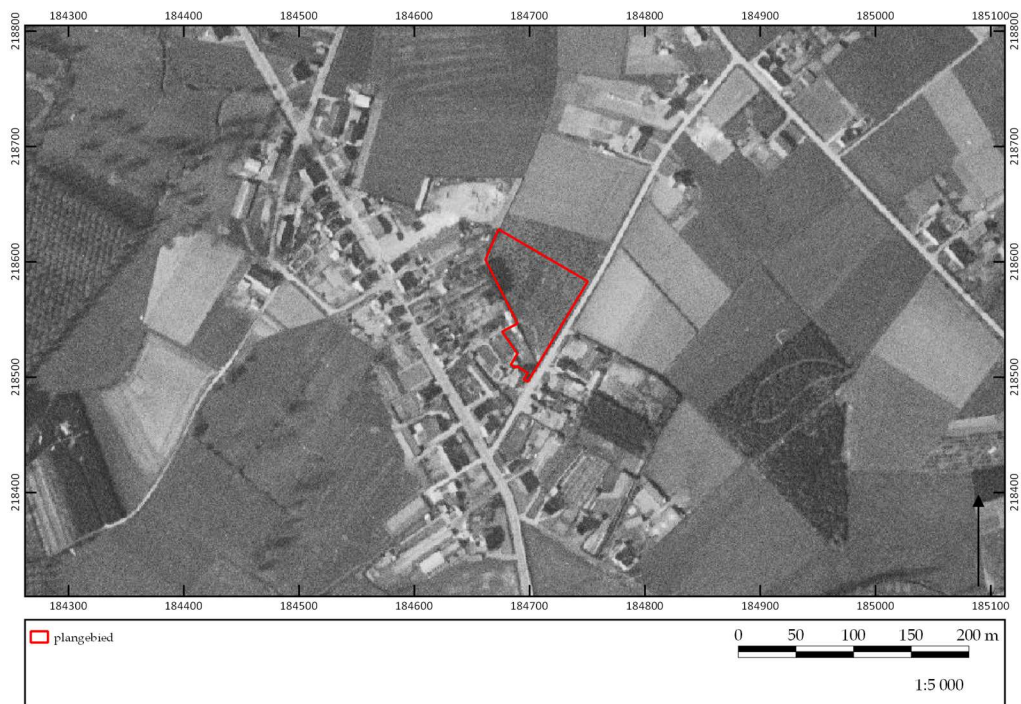

Figuur 9. Uitsnede uit de topografische kaart NGI 1:10.000, met aanduiding van het plangebied. ©GEOPUNT/EH

5.4 Luchtfotografie

Ter aanvulling van de 18^e- en 19^e-eeuwse historische kaarten en de recente topografische kaart, zijn ook luchtfoto's uit verschillende jaartallen bekeken. De luchtfoto uit 1971 (fig. 10) toont een situatie die vergelijkbaar is met die in 1961-2. Het plangebied is in gebruik als landbouwgrond en onbebouwd. Aan de zuidzijde van de Pellaarstraat, in de richting van de Beersebaan, ruikt de bebouwing langzaam op. Ook aan de noordzijde, richting de Lozijde, zijn nu enkele gebouwen verrezen. Het centrale deel van de Pellaarstraat is echter nog onbebouwd. Op de luchtfoto uit 1979-1991 (fig. 11) is te zien dat het plangebied inmiddels geheel bebost is. De bedrijvenszone aan de noordwestzijde is volop in ontwikkeling.

De luchtfoto uit 2000-2003 (fig. 12) toont een situatie die daarmee vergelijkbaar is. Het plangebied is volledig bebost, maar de kleinere bijgebouwen op het perceel naast nummer 3 zijn al verrezen. De situatie in 2016 (fig. 13) is de bestaande situatie. Het enige zichtbare verschil met de oudere luchtfoto's is dat een smalle strook langs de straatzijde vrij is gemaakt van bomen.

Figuur 10. Uitsnede van de luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het plangebied.
©GEOPUNT/EH

Figuur 11. Uitsnede van de luchtfoto uit 1979-1990 met aanduiding van het plangebied.
©GEOPUNT/EH

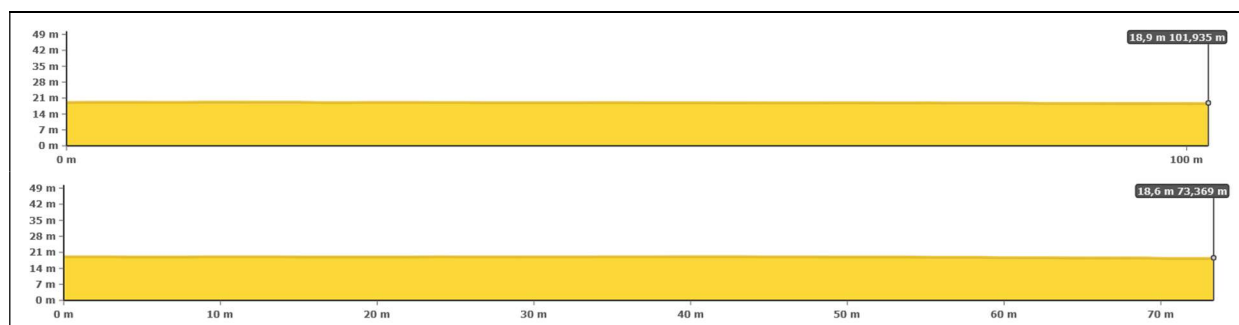
Figuur 12. Uitsnede van de luchtfoto uit 2000-2003 met aanduiding van het plangebied.
©GEOPUNT/EH

Figuur 13. Uitsnede van de luchtfoto uit 2016 met aanduiding van het plangebied.
©GEOPUNT/EH

5.5 Geo(morfo)logie en bodem

Het plangebied is vrij vlak, zoals uit figuur 14 blijkt. Het maaiveld ligt op het gehele terrein tussen 18,6 en 18,9 m +TAW. Om de geomorfologie en de bodemopbouw van het plangebied te bestuderen, zijn het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, de tertiair geologische kaart, de quartair geologische kaart, de bodemkaart, de potentiële bodemerosiekaart en de bodembedekkingskaart gebruikt.¹⁸

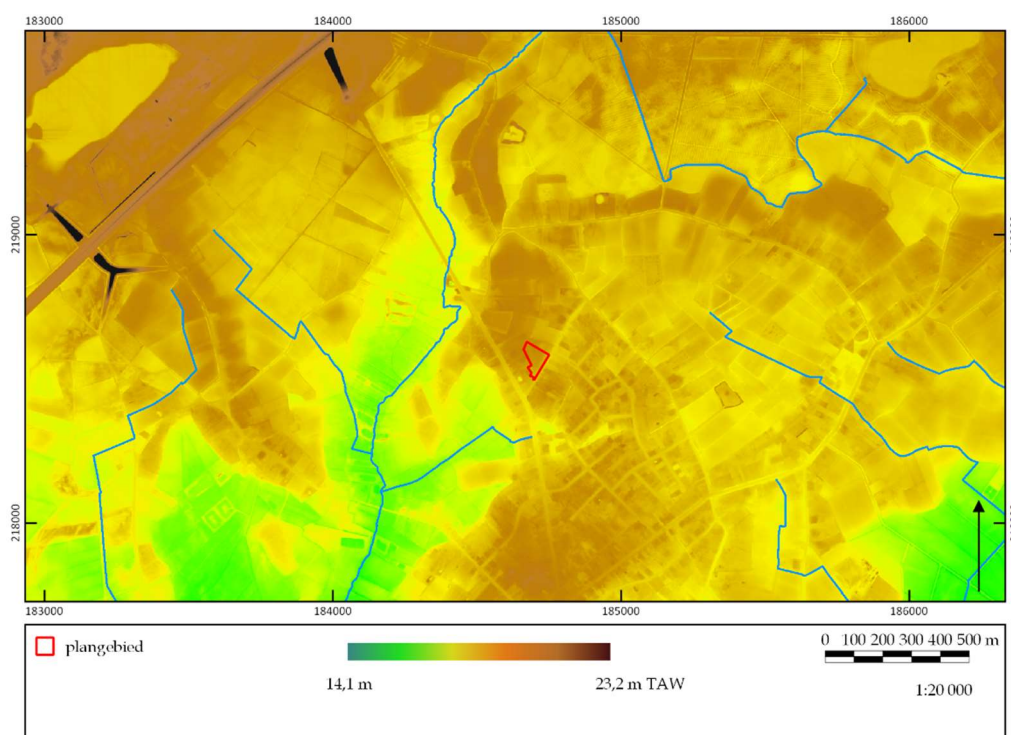

Figuur 14. Doorsnede door het terrein (N-Z: boven; W-O: onder).

©GEOPUNT/EH

5.5.1 Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II

Uit het digitaal hoogtemodel blijkt dat het plangebied op een hoger gelegen gedeelte van het landschap ligt. Dit hoger gelegen deel beperkt zich niet alleen tot het plangebied, maar tot een veel ruimere omgeving, met name in noordelijke, oostelijke en zuidelijke richting.

Figuur 15. Hoogteligging van het plangebied op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II.

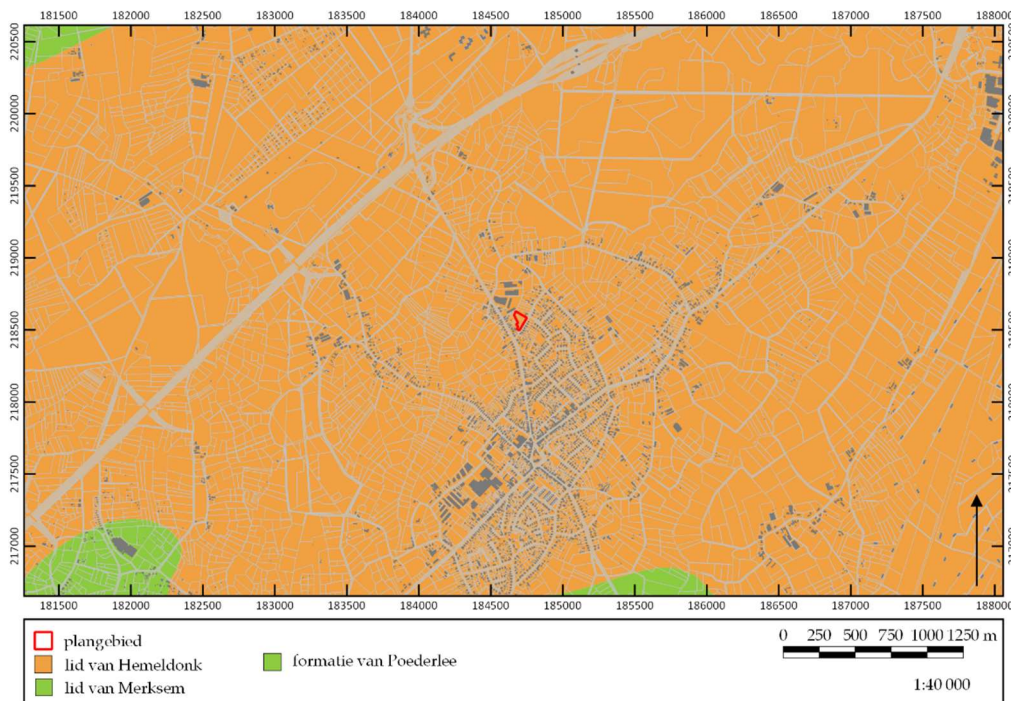
©GEOPUNT/EH

¹⁸ De bodemkaarten kunnen gevonden worden op www.dov.vlaanderen.be en op www.geopunt.be.

Op een kleine 300 m ten westen is een duidelijke laagte zichtbaar, de vallei van de Oudendijkloop. Een aftakking hiervan is zichtbaar ten zuidwesten van het plangebied, waar op ongeveer 100 m een duidelijke laagte zichtbaar is. Hier loopt ook een (blijkbaar naamloze) beek, die een dermate rechtlijnig verloop heeft dat aangenomen mag worden dat dit geen natuurlijk tracé voorstelt. De beek die op de Atlas der Buurtwegen is aangegeven, ten oosten van het plangebied, is niet zichtbaar op deze kaart: op de locatie waar deze is aangegeven op de kaart uit de Atlas der Buurtwegen wordt niet gekenmerkt door een wat lager gelegen gedeelte in het landschap.

5.5.2 Tertiair geologische kaart

Op de tertiair geologische kaart (fig. 16) ligt het plangebied in een gebied waarin het lid van Hemeldonk is vastgesteld. Deze formatie bestaat uit lichtgrijs tot lichtgroen fijn zand, zeer goed gesorteerd, weinig kleihoudend, glauconiethoudend en glimmerhoudend.

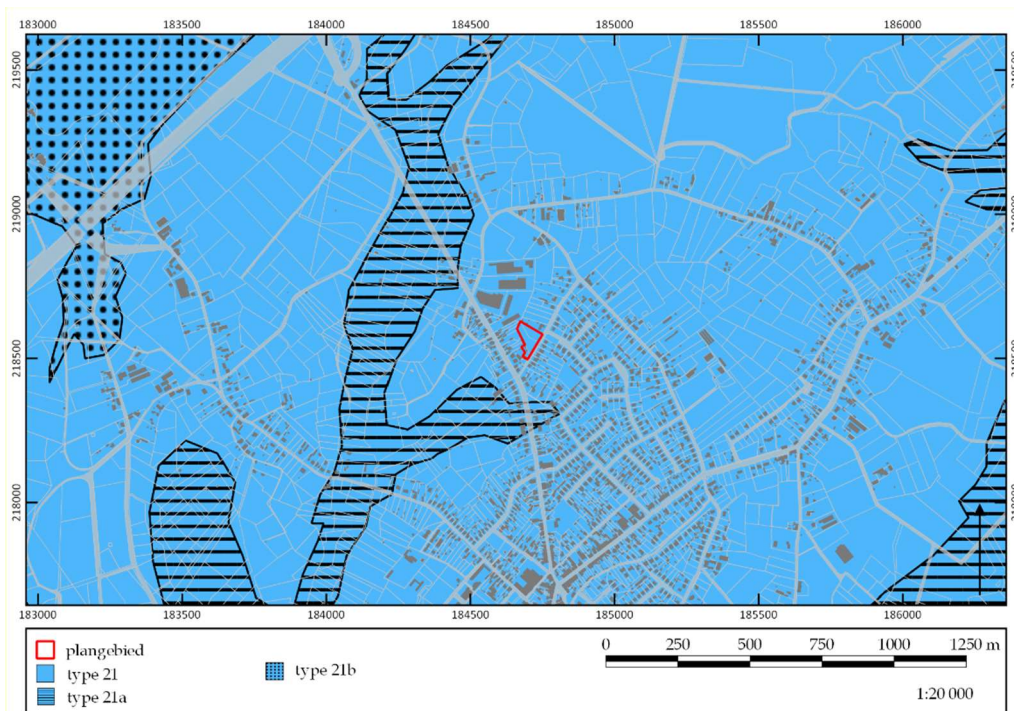
Figuur 16. Uitsnede van de tertiair geologische kaart met aanduiding van het plangebied.

©DOV/EH

5.5.3 Quartair geologische kaart

Op de quartair geologische kaart (fig. 17) wordt aangegeven dat het plangebied in een type 21-zone ligt. Dit zijn enerzijds eolische afzettingen (E *Lpw*) van het weichseliaan (laat-plioceen, mogelijk vroeg-holocene). In dit gedeelte van Vlaanderen betreft het dan veelal zand tot zandleem. Anderzijds zijn er dieper gelegen getijdenafzettingen (G (f) *Vptp-te*), estuariene afzettingen met soms aan de top fluviatiele afzettingen. De beekdalen ten westen van het plangebied (type 21a) kennen dezelfde bodemopbouw, maar afgetopt met fluviatiele afzettingen van het holocene en mogelijk tardiglaciaal (laat-weichseliaan).¹⁹

¹⁹ Bogemans 2008.

Figuur 17. Uitsnede van de quartair geologische kaart met aanduiding van het plangebied.
© DOV/EH

5.5.4 Bodemtype

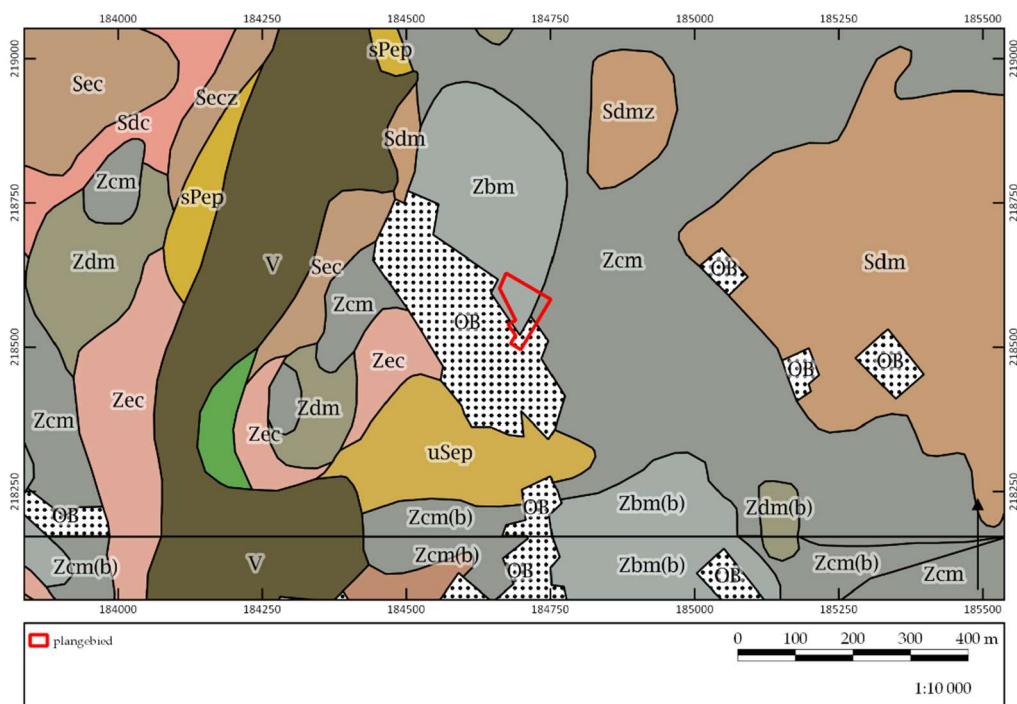
De bodemkaart van Vlaanderen (fig. 18) laat zien dat het grootste gedeelte van het plangebied het bodemtype Zbm heeft; daarnaast is een gedeelte geklasseerd als bebouwd (OB) en een gedeelte bestaat uit het type Zcm. Het gaat hier om droge tot matig droge zandgrond met een diepe, antropogene, humus A-horizont (d.w.z. plaggengronden of antropogene bodems). Onder het plaggendek komt een begraven profiel voor, meestal een Podzol of een verbrokkeld textuur B. Roestverschijnselen beginnen tussen 90 en 120 cm. De Zbm-gronden en varianten worden overwegend als akkerland gebruikt. Sommige gronden werden bebost met naaldhout of loofhout. Bij de matig droge plaggenbodems bij type Zcm vindt men onder de dik humeuze A-horizont vaak overblijfselen van een Podzol B of een verbrokkeld textuur B horizont. Roestverschijnselen komen voor tussen 60 en 90 cm. Zcm is geschikt voor akkerland. De bodems komen veelvuldig voor nabij oude woonkernen of hoeven.²⁰

5.5.5 Bodembedekkingskaart en potentiële bodemerosie

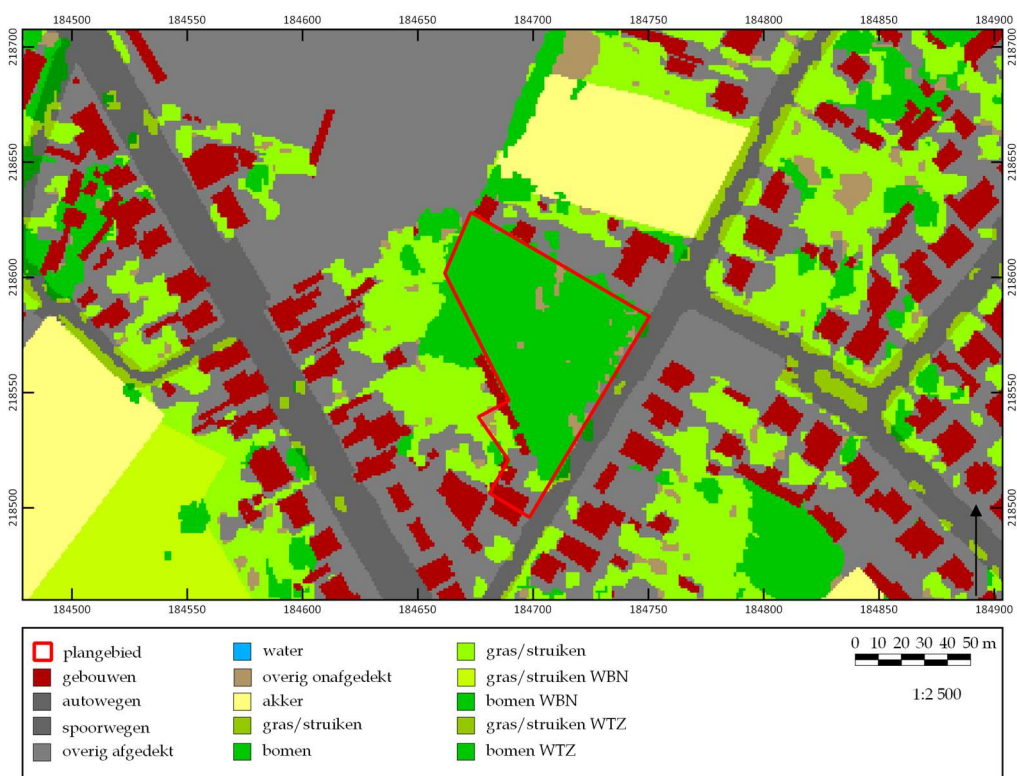
Uit de bodembedekkingskaart uit 2012 (1 m resolutie) (fig. 19) blijkt dat het plangebied grotendeels bebost is. Een klein deel bestaat uit bebouwing en/ of verharding. Dit komt overeen met de situatie die bekend is van de topografische kaarten en de luchtfoto's. De potentiële bodemerosiekaart per perceel uit 2016 geeft geen informatie over de potentiële bodemerosie op dit specifieke terrein.²¹ De enige gebieden in de directe omgeving waarvoor wel informatie beschikbaar is laten echter zien dat het erosiegevaar in dit gebied over het algemeen verwaarloosbaar is.

²⁰ Van Ranst 2000, 200-201.

²¹ Deze is daarom ook niet afgebeeld.

Figuur 18. Uitsnede van de bodemkaart met aanduiding van het plangebied. © DOV/EH

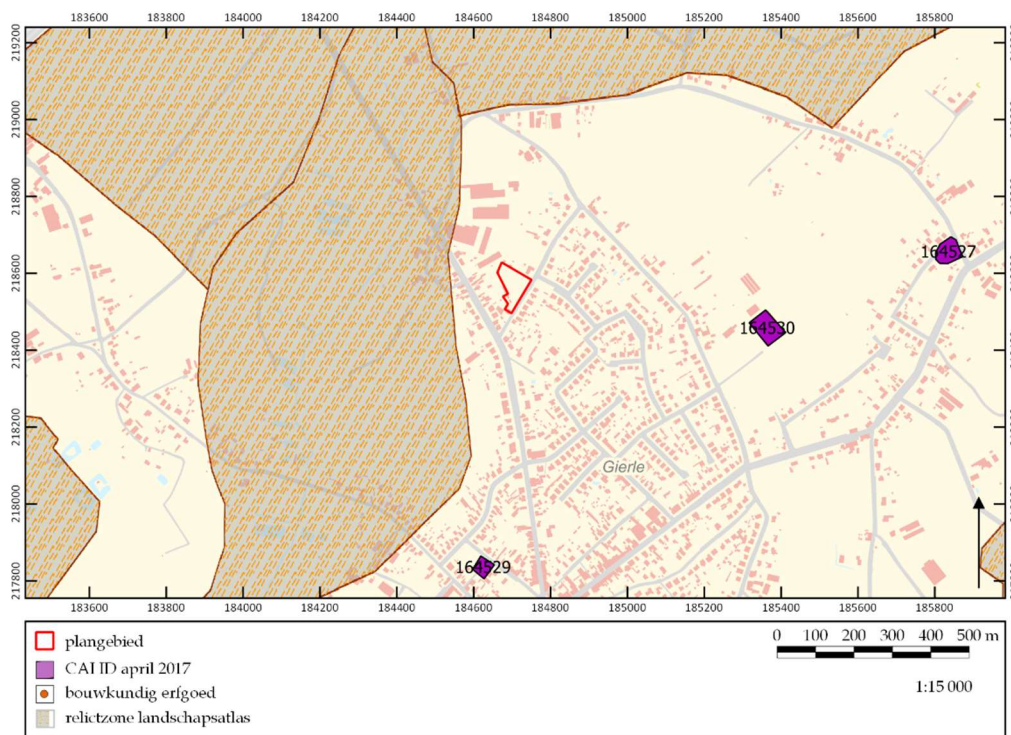
Figuur 19. Uitsnede van de bodembedekkingskaart met aanduiding van het plangebied. © GEOPUNT/EH

5.6 Archeologische bronnen

De CAI is weliswaar niet compleet, maar in een straal van ca. 500 m zijn eigenlijk geen archeologische waarden bekend.²² De drie wel aangegeven waarden uit de CAI zijn alle zogenaamde indicatoren, mogelijke aanwijzingen voor archeologie gebaseerd op andere bronnen. Naast de CAI zijn ook de vastgestelde inventarissen (landschapsatlas, historische tuinen en parken, houtige beplantingen, bouwkundig erfgoed) en wetenschappelijke inventarissen geraadpleegd; zij worden hier uitsluitend genoemd indien zij resultaten hebben opgeleverd.

Centraal Archeologische Inventaris:

- **CAI ID 164529:** de molen van Gierle of In Stormen Sterk. Opgenomen als indicator op grond van de vermelding op de Ferrariskaart. De huidige molen heeft een voorganger gekend uit 1499.²³
- **CAI ID 164530:** Opgenomen als indicator op grond van de aanduiding van een mogelijk omgrachte hoeve op de Ferrariskaart.
- **CAI ID 164527:** de Rooienkapel of Kapel Onze-Lieve-Vrouw Bezoeking. Opgenomen als indicator op grond van de datering (in oorsprong eind 16^e-eeuws) en op grond van het feit dat de kapel oorspronkelijk omgracht was en mogelijk als schans diende.

Figuur 20. Overzicht van de waarden uit de CAI. ©AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED/EH

²² Voor alle waarden die in deze tekst zijn opgenomen, geldt dat de CAI is geraadpleegd op 28 december 2016 (<https://cai.onroerenderfgoed.be>). Per genoemde waarde zal dit niet meer herhaald worden. Hetzelfde geldt voor de inventaris van het onroerend erfgoed.

²³ <http://www.molenechos.org/molen.php?AdvSearch=45>, geraadpleegd op 28 april 2017.

Overige inventarissen:

Voor de opsomming van deze waarden hebben we ons beperkt tot een straal van max. ca. 500 m rond het plangebied.

Beschermde monumenten

- **ID 5998:** Rooienkapel of Kapel Onze-Lieve-Vrouw Bezoeking. Zie hieronder.

Vastgestelde inventaris bouwkundig erfgoed (gehelen en relict)

- **ID 47439:** Rooienkapel of Kapel Onze-Lieve-Vrouw Bezoeking. Eertijds omgrachte kapel (volgens sommige literatuurbronnen mogelijk wijzend op een vroegere schansfunctie) die opklimt tot eind 16de eeuw en naar het westen toe vergroot werd in de 19de eeuw. Gerenoveerd in 1986.²⁴

Inventaris landschappelijk erfgoed:

- **ID 135011:** Grotenhoutbos. Op enige afstand noordoostelijk van het plangebied ligt het Grotenhoutbosch of Gierlebos. Ondanks het feit dat over de archeologische geschiedenis van het gebied weinig geweten is en er weinig informatie over gekende archeologische sites beschikbaar is, is het Grotenhoutbos en omgeving een gebied dat vrij hoge archeologische potentiewaarden heeft. Aan de zuidkant van dit gebied zijn enkele zeer oude gehuchten gelegen op het grondgebied van Gierle, namelijk Het Laar en Rooien. Beide gehuchtnamen hebben een vroegmiddeleeuwse oorsprong.²⁵

Verder zijn er in de directe nabijheid van het plangebied geen waarden gevonden in:

- Vastgestelde inventaris/wetenschappelijke inventaris, landschapsatlas
- Vastgestelde inventaris/wetenschappelijke inventaris, historische tuinen en parken
- Vastgestelde inventaris/wetenschappelijke inventaris, houtige beplantingen
- Wetenschappelijke inventaris, orgels
- Wetenschappelijke inventaris, wereldoorlog relict
- Unesco Werelderfgoed
- erfgoedlandschappen

²⁴ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: *Kapel Onze-Lieve-Vrouw Bezoeking, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/47439> (geraadpleegd op 28 april 2017).

²⁵ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: *Grotenhoutbos - Gierlebos, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/135011> (geraadpleegd op 27 april 2017).

6 Synthese

In dit hoofdstuk wordt vooreerst een synthese gepresenteerd van de resultaten van het *assessment*. Hierbij wordt telkens aangegeven op welke van de onderzoeksvragen, die voorafgaand aan het bureauonderzoek zijn geformuleerd, een antwoord gegeven kan worden. Ook wordt hier aangegeven wat de impact is van de geplande werken en in hoeverre zij kunnen leiden tot verstoring van het potentieel aanwezige archeologische bodemarchief. Vervolgens wordt een korte synthese gegeven voor een niet-gespecialiseerd publiek.

De volgende onderzoeksvragen zijn voorafgaand aan de bureaustudie geformuleerd:

1. Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische en cultuurhistorische potentieel van het terrein?
2. Welke archeologische sites zijn bekend in of nabij het projectgebied?
3. Wat is de landschapshistoriek/evolutie in gebruik van het terrein?
4. Wat is de impact van de geplande werken?
5. Levert het huidige bronnenmateriaal voldoende informatie op of is er aanvullend vooronderzoek (al dan niet met ingreep in de bodem) nodig? In het laatste geval: welke methode levert het meeste informatie op?

6.1 Synthese voor gespecialiseerd publiek

6.1.1 Analyse en conclusie

Om in te kunnen schatten wat het archeologisch en cultuurhistorisch potentieel van het plangebied is, zijn de historische kaarten, de bodem- en geo(morfo)logische kaarten, en luchtfoto's bekeken en zijn verschillende inventarissen (waaronder de CAI) en historische/archeologische bronnen geraadpleegd. Hieruit is gebleken dat het plangebied in een gebied ligt waarvoor tot op heden nog zeer weinig bekend is (**onderzoeksvragen 1 en 2**).²⁶ Archeologische vindplaatsen zijn in de directe omgeving nog niet bekend, waardoor voor de perioden ouder dan de 18^e eeuw geen informatie voorhanden is. Maar ook voor de periode vanaf de 18^e eeuw is er weinig bekend. Onderzoek naar de cartografische bronnen heeft uitgewezen dat dit gebied steeds in gebruik is als landbouwgebied, en dat het pas in de laatste decennia van de 20^e eeuw bebouwd is geraakt (**onderzoeksvraag 3**).

Het ontbreken van aanwijzingen voor archeologische vindplaatsen in de buurt van dit plangebied wil niet onmiddellijk betekenen dat er zich geen vindplaatsen in de bodem bevinden. Eerder lijkt het te maken te hebben met een lacune die ontstaan is doordat er in deze omgeving nog geen archeologisch onderzoek heeft kunnen plaatsvinden. Bovendien wordt dit gebied gekenmerkt door plaggenbodems, bodems die vanaf de 14^e eeuw stelselmatig zijn opgehoogd door bemesting met plaggen.²⁷ Hierdoor is de afdekkende horizont dermate dik geworden dat vondsten die ouder zijn dan de 14^e eeuw niet meer aan het oppervlak kunnen komen onder invloed van ploegen of

²⁶ Er zal hier geen herhaling van het voorgaande hoofdstuk plaatsvinden, het volstaat te verwijzen naar paragraaf 5.5 voor een overzicht van de archeologische en cultuurhistorische waarden in en rondom het plangebied.

²⁷ Theuws & Van der Heiden 2011.

weersomstandigheden. Bijgevolg zijn vindplaatsen ouder dan de 14^e eeuw dan ook niet op basis van oppervlaktevondsten te karteren. Het is met andere woorden mogelijk dat er zich een archeologische vindplaats in de bodem bevindt.

6.1.2 Impact van de geplande werken

Uit hoofdstuk 4 is gebleken dat deze archeologienota is geschreven in functie van een verkavelingsvergunning. Hierbij zullen drie percelen opgedeeld worden in 9 loten, waarvan de 8 loten die langs de Pellaarstraat liggen bebouwd zullen gaan worden. Het negende lot ligt achteraan op het terrein en zal niet ontwikkeld worden. Omdat alleen de locatie van de gebouwen en bijgebouwen bekend is, maar niet hoe deze er uit zullen gaan zien (en of zij al dan niet onderkelderd zullen worden), dient ervan uitgegaan te worden dat er sprake kan zijn van grote bodemverstoring, en bijgevolg een grote verstoring van een potentieel aanwezig archeologische vindplaats (**onderzoeksvraag 4**).

6.1.3 Aanbeveling en kennisvermeerderingspotentieel

Vanuit bovenstaande beschrijvingen is duidelijk geworden dat hoewel er weinig informatie te vinden is over het plangebied en de omgeving, dit niet wil zeggen dat er geen archeologische vindplaats in de bodem verscholen kan zitten. Immers, er is sprake van een afdekkend plaggenpakket, waardoor de kans bestaat dat de onderliggende, oudere bodem nog goed bewaard is gebleven en bijgevolg ook de mogelijke archeologische vindplaats.

Om te weten te komen of er zich een archeologische vindplaats in het plangebied bevindt, zal verder archeologisch vooronderzoek moeten plaatsvinden. In eerste instantie dient er gekeken te worden of er een mogelijkheid is dat er zich een steentijdsite in de bodem bevindt. Hiervoor is bekeken waar het plangebied zich in het landschap situeert, met name ten opzichte van bekende lagergelegen delen waar zich water bevond (dit kunnen riviertjes, beken, waterpoelen, vennetjes en drassige zones zijn). Standaard wordt aangehouden dat steentijdsites zich over het algemeen op korte afstand van water bevonden, in een range van 50 tot 250 m. De Oudendijkloop die ten noordwesten van het plangebied loopt, biedt aantrekkelijke landschappelijke voorwaarden voor dergelijke vindplaatsen. Echter, de afstand vanaf deze stroom tot het plangebied bedraagt meer dan 250 m. Ten zuidwesten van het plangebied is nog een laagte herkenbaar waarin nu een rechtgetrokken waterloop loopt, maar hiervan is het niet duidelijk in hoeverre het gaat om een waterloop die al oud is. Immers, hij is op geen enkele historische kaart ingetekend. Bovendien heeft deze waterloop een zeer strak rechtlijnig verloop, wat suggereert dat het niet om een natuurlijk tracé gaat. Anderzijds blijkt uit de bodemkaart wel dat een gedeelte van deze laagte als veen gekarakteriseerd is, net zoals de vallei van de Oudendijkloop. Het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II geeft bovendien ook aan dat deze laagte zich net zo duidelijk in het landschap aftekent als de vallei van de Oudendijkloop, waardoor het zeer goed mogelijk is dat hier misschien niet echt sprake is van de vallei van een oude waterloop maar eerder van een moerassige laagte in het landschap. De randzones van dergelijke moerassige laagtes, en dan meer specifiek de wat hoger gelegen delen in het landschap rond deze laagtes, waren in de steentijd ook interessante locaties. Het plangebied ligt echter op een wat grotere afstand van de rand van de landschappelijke opduiking, waardoor het niet direct de meest voor de hand liggende locatie is om zich

in de steentijd te vestigen. Andere plekken in de directe omgeving lenen zich daar meer voor, zoals bijvoorbeeld direct langs de rand van de vallei van de Oudendijkloop, meer langs de rand van de vermoede moerassige laagte, of zelfs wat meer naar het noorden waar de rand van de zandrug heel erg dicht tegen de vallei van de Oudendijkloop ligt.²⁸ Dit wil niet zeggen dat er helemaal geen mogelijkheid is dat er zich een steentijdvindplaats in het plangebied voordoet, maar op deze afstand vanaf de rand van de vermoede moerassige laagte zal er in ieder geval geen hoge dichtheitsconcentratie(s) worden aangetroffen (kleine trefkans op steentijdsites). Om een dergelijke concentratie aan te kunnen treffen, moet het plangebied bovendien onderzocht worden aan de hand van een heel klein boorgrid, wat gezien de verwachte kleine trefkans vanuit een kosten-batenanalyse geen wenselijke onderzoeksstrategie is voor dit plangebied. Er wordt daarom ook geen specifiek onderzoekstraject voor steentijd uitgeschreven.

Anderzijds is de landschappelijke ligging van het plangebied op een hoger gelegen deel van het landschap wel aantrekkelijk voor bewoning dan wel begraving in de jongere perioden. De enige manier om goed inzicht te krijgen in de aan- of afwezigheid van dergelijke vindplaatsen is door middel van een proefsleuvenonderzoek, waardoor bovendien de bodemopbouw ook goed in kaart gebracht kan worden. Er is afgewogen of archeologisch booronderzoek mogelijke indicatoren hiervoor kan opleveren, maar dit is als een zeer kleine kans beoordeeld. Immers, de kans dat archeologica opgeboord worden op sites met een lage vondstdensiteit is zeer klein, waardoor de afwezigheid van vondsten in de boorstalen geen uitsluitel kunnen geven over de aan- dan wel afwezigheid van een vindplaats (**onderzoeksvraag 5**).

6.2 Synthese voor niet-gespecialiseerd publiek

Het bureauonderzoek heeft uitgewezen dat het plangebied gelegen is in een gebied waar vooralsnog zeer weinig over bekend is. Dit wil echter niet zeggen dat er geen archeologische vindplaats in de bodem kan zitten. Immers, er is geconstateerd dat er in en rondom het plangebied sprake is van een plaggenbodem, waarbij vanaf de 14^e eeuw een dik pakket is ontstaan door bemesting dat de oorspronkelijke bodem afdekt. Dit pakket is zo dik dat vondsten uit die oorspronkelijke bodem niet tot het oppervlak geraken onder invloed van landbouw (ploegen) of weersomstandigheden. Deze plaggenbodem verhindert met andere woorden de zichtbaarheid van archeologische vindplaatsen door oppervlaktevondsten. Anderzijds zorgen dergelijke dikke plaggendecken ervoor dat onderliggende vindplaatsen goed beschermd zijn tegen allerlei bodemverstoringen. Er kan dus geconcludeerd worden dat de mogelijkheid dat er een archeologische vindplaats aanwezig is, niet uitgesloten kan worden.

Onderzoek naar steentijdvindplaatsen is voor dit plangebied niet aan de orde, aangezien op basis van de landschappelijke ligging de potentie voor het aantreffen van dergelijke vindplaatsen eerder klein is. Hierdoor hoeft geen landschappelijk booronderzoek noch archeologisch booronderzoek in functie van het opsporen van steentijdartefacten uitgevoerd te worden. Om na te gaan of er zich archeologische sporen en vondsten uit andere perioden in de bodem bevinden, dient een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd te worden.

²⁸ Potentie voor het aantreffen van steentijd in het plangebied in overleg met M. van Gils.

Literatuur

Geraadpleegde websites

<https://www.dov.vlaanderen.be/>
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/>
<https://cai.onroerenderfgoed.be>
<http://www.geopunt.be/>

Geraadpleegde literatuur

Delaruelle, S., 2016: "Een blik over de grens: de archeologie in de Antwerpse Kempen", in: Ball E.A.G. & R.M. van Heeringen (red.), *Westelijk Noord-Brabant in het Malta-tijdperk* (NAR 51), 371-428, Amersfoort.

Janssens P., 1984: "Verslag proefopgravingen te Gierle", *Contactblad Heemkundige Kring Norbert de Vrijter* 8 (1984), Lille.

Papen N., 2003: "Beknopte historische schets van groot-Lille", *Contactblad Heemkundige Kring Norbert de Vrijter* 79 (2003), 3-8, Lille.

Peeters P., 1984: "De oprichting van de banmolen te Gierle", *Contactblad Heemkundige Kring Norbert de Vrijter* 8a, 4, (1984), Lille.

Theuws, F. & M. van der Heiden (red.), 2011: *De archeologie van de Brabantse akkers. Toelichting aan de hand van het onderzoek van de Universiteit van Amsterdam in Veldhoven* (Themata 4), Eindhoven.

Van den Branden W., 1989: "De Schout of Officier van de Landsheer te Lille, Wechelderzande en Vlimmeren. Aspecten van het dorpsbestuur in het Land van Turnbout in het ancien régime, vooral in de zeventiende en achttiende eeuw", *Contactblad Heemkundige Kring Norbert de Vrijter* 79 (2003), 57-99, Lille.

Van den Branden W., 1993: "Toponymie of verklaring van de plaatsnamen Lille, Gierle, Poederlee en Wechelderzande", *Jaarboek Heemkundige Kring Norbert de Vrijter* 1993, 99-116, Lille.

Van Olmen J., 1983: "Bevolking nu en vroeger in groot-Lille", *Jaarboek Heemkundige Kring Norbert de Vrijter* 1983, 21-36, Lille.

Van Ranst, E. & C. Sys, 2000: *Eénduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen* (Schaal 1:20 000), Gent, 133.

Lijst van figuren

projectcode	fig.nr.	type	onderwerp	schaal origineel	schaal afbeelding	aanmaakdatum origineel/afbeelding	aanmaakwijze	bewerking	bronbestand
2017D421	1	kadasterkaart	aanduiding van plangebied op GRB	1:10.000	1:5.000	1/05/2017	digitaal	Elly N.A. Heirbaut	geopunt
2017D421	2	situatiefoto	zicht op enkele bijgebouwen langs de perceelsscheiding	nvt	nvt	4/05/2017	digitaal	nvt	K. Wouters
2017D421	3	situatiefoto	zicht op de beboste percelen	nvt	nvt	4/05/2017	digitaal	nvt	K. Wouters
2017D421	4	verkavelingsplan	verkavelingsplan	1:500	nvt	26/06/2015	digitaal	nvt	K. Wouters
2017D421	5	historische kaart	uitsnede uit Frickxkaart (1744) met aanduiding plangebied	onbekend	1:15.000	1744	digitaal	Elly N.A. Heirbaut	geopunt
2017D421	6	historische kaart	uitsnede uit Ferrariskaart (1771-1778) met aanduiding plangebied	onbekend	1:5.000	1771-1778	digitaal	Elly N.A. Heirbaut	geopunt
2017D421	7	historische kaart	uitsnede uit Atlas der Buurtwegen (1841) met aanduiding plangebied	onbekend	1:5.000	1841	digitaal	Elly N.A. Heirbaut	geopunt
2017D421	8	historische kaart	uitsnede uit Vandermaelenkaart (1845-1854) met aanduiding plangebied	onbekend	1:5.000	1845-1854	digitaal	Elly N.A. Heirbaut	geopunt
2017D421	9	topografische kaart	uitsnede uit de topografische kaart NGI 1:10.000 met aanduiding plangebied	1:10.000	1:5.000	2012	digitaal	Elly N.A. Heirbaut	geopunt
2017D421	10	orthofoto	luchtfoto's uit 1971 met aanduiding plangebied	nvt	1:5.000	1971	digitaal	Elly N.A. Heirbaut	geopunt
2017D421	11	orthofoto	luchtfoto's uit 1979-1990 met aanduiding plangebied	nvt	1:2.500	1979-1990	digitaal	Elly N.A. Heirbaut	geopunt
2017D421	12	orthofoto	luchtfoto's uit 2000-2003 met aanduiding plangebied	nvt	1:2.500	2000-2003	digitaal	Elly N.A. Heirbaut	geopunt
2017D421	13	orthofoto	luchtfoto's uit 2016 met aanduiding plangebied	nvt	1:2.500	2016	digitaal	Elly N.A. Heirbaut	geopunt
2017D421	14	hoogteprofiel	doorsnede van het terrein van N naar Z, en van O naar W	onbekend	nvt	1/05/2017	digitaal	Elly N.A. Heirbaut	geopunt
2017D421	15	hoogtekaart	hoogteligging van plangebied op het digitaal hoogtemodel Vlaanderen II	onbekend	1:20.000	1/05/2017	digitaal	Elly N.A. Heirbaut	geopunt
2017D421	16	bodemkaart	uitsnede tertiair geologische kaart met aanduiding plangebied	onbekend	1:40.000	1/05/2017	digitaal	Elly N.A. Heirbaut	DOV.vlaanderen
2017D421	17	bodemkaart	uitsnede quartair geologische kaart met aanduiding plangebied	onbekend	1:20.000	1/05/2017	digitaal	Elly N.A. Heirbaut	DOV.vlaanderen
2017D421	18	bodemkaart	uitsnede bodemkaart met aanduiding plangebied	onbekend	1:10.000	1/05/2017	digitaal	Elly N.A. Heirbaut	DOV.vlaanderen
2017D421	19	bodemkaart	uitsnede bodembedekkingskaart met aanduiding plangebied	onbekend	1:2.500	1/05/2017	digitaal	Elly N.A. Heirbaut	DOV.vlaanderen
2017D421	20	archeologische kaart	CAI-locaties in de omgeving van het plangebied	onbekend	1:15.000	1/05/2017	digitaal	Elly N.A. Heirbaut	cai.onroerenderfgoed.be

